

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 4382/22
24.1.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Ивана Негића, председника већа, Олге Арсовић и Весне Филиповић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., као правног следбеника сада покојног ББ, чији је пуномоћник адвокат Никола Тадић из Новог Сада, Максима Горког бр. 6, против тужене Републике Србије, Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво Београд, Косовска бр. 31, ради накнаде штете, одлучујући о жалбама странака изјављеним против пресуде Вишег суда у Београду П 636/22 од 13.06.2022. године, након расправе одржане пред другостепеним судом, дана 24.01.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

УКИДА СЕ пресуда Вишег суда у Београду П 636/22 од 13.06.2022. године.

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈА тужбени захтев, па се обавезује тужена Република Србија – Министарство правде да тужили АА, као правном следбенику сада покојног ББ на име рехабилитационог обештећења и то накнаде материјалне штете исплати:

- на име изгубљене зараде за време лишења слободе износ од 3.017.562,50 динара,
- на име изгубљене зараде за време незапослености по престанку лишења слободе износ од 552.704,50 динара,
- на име разлике у пензијама износ од 16.486.837,00 динара,

све са законском затезном каматом почев од 18.08.2020. године до исплате, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА тужбени захтев којим је тужила АА тражила да се обавезе тужена Република Србија, Министарство правде да јој као правном следбенику сада покојног ББ на име рехабилитационог обештећења и то накнаде материјалне штете исплати:

- на име изгубљене зараде за време лишења слободе износ од 3.017.562,50 динара,
- на име обављеног а неплаћеног прековременог рада износ од 13.056.750,00 динара,
- на име рада за време државног празника износ од 406.939,52 динара,
- на име изгубљене зараде за време незапослености по престанку лишења слободе износ од 552.704,50 динара,
- на име губитка пензије по основу посебног стажа износ од 2.502.968,00 динара,

-на име разлике у пензијама износ од 20.912.581,00 динар,
све са законском затезном каматом почев од 18.08.2020. године до исплате.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена Република Србија да тужиљи на име накнаде трошкова поступка плати износ од 574.506,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

Образложење

Ожалбеном пресудом првим ставом изреке, делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезана тужена Република Србија, Министарство правде да тужиљи АА као правном следбенику сада покојног ББ на име рехабилитационог обештећења на име накнаде материјалне штете исплати следеће износе: на име обављеног а неплаћеног рада у редовно радно време за време лишења слободе износ од 6.035.125,00 динара, на име обављеног а неплаћеног прековременог рада износ од 13.056.750,00 динара, на име рада за време државног празника износ од 406.939,52 динара, на име изгубљене зараде за време незапослености по престанку лишења слободе износ од 1.105.409,00 динара, на име губитка пензије по основу посебног стажа износ од 2.502.968,00 динара, све са законском затезном каматом почев од 18.08.2020. године до исплате, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде. Другим ставом изреке, делимично је одбијен тужбени захтев којим је тужилца АА тражила да се обавезе тужена да јој као правном следбенику сада покојног ББ на име рехабилитационог обештећења на име накнаде материјалне штете и то разлике у пензијама исплати износ од 37.399.418,00 динара, са траженом каматом, као неоснован. Трећим ставом изреке, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове спора.

Против ове пресуде, тужилца је изјавила благовремену жалбу побијајући исту, како произлази из навода жалбе, у одбијајућем делу и у одлуци о трошковима поступка из свих законских разлога, док је тужена изјавила жалбу побијајући пресуду у усвајајућем делу.

Испитујући правилност ожалбене пресуде у смислу одредбе члана 386 Закона о парничном поступку – ЗПП (Службени гласник РС” бр.72/11, бр.72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС, 55/2014, 87/2018, 18/20 и 10/23-др.закон), апелациони суд је оценио да жалбе странака основано указују на недостатке првостепене пресуде.

Према образложењу првостепене пресуде и према стању у списима, тужилца је правни следбеник сада покојног ББ који је поднео тужбу у овој парници, на основу решења о наслеђивању Основног суда у Новом Саду О 2613/15 од 29.02.2016. године, којим је оглашена за наследника сада покојног ББ преминулог 10.04.2015. године, те на основу допунског решења истог суда О 5971/16 од 19.12.2016. године, и то на правима и обавезама из пресуде Вишег суда у Београду П 5439/14 која је постала правноснажна 11.02.2016. године. Правни претходник тужилце сада покојни ББ је рехабилитован решењем Окружног суда у Новом Саду Рех.бр. 55/06 од 10.09.2007. године, па је утврђено да је решење Народног одбора Другог реона Града Београда, – Комисије за прекршаје бр. 30/1950 од 02.12.1950. године ништаво од тренутка доношења и да су

ништаве све његове правне последице. По основу ништавог решења, сада покојни ББ био је лишен слободе 2 године и 6 месеци, а пре него што је лишен слободе био је запослен у предузећу “...” у ..., где је био директор. Вештачењем у току поступка утврђено је да је за време лишења правни претходник тужиље претрпео штету у досуђеним износима првостепеном пресудом, и то на име обављеног а неплаћеног рада у редовно радно време, неплаћеног прековременог рада за време лишења слободе и рада у време државног празника, на име изгубљене зараде за време незапослености по престанку лишења слободе у трајању од 3 месеци и 27 дана и на име губитка пензије по основу посебног стажа, у наведеним износима.

Полазећи од налаза и мишљења вештака који је у свему прихватио налазећи да је јасан и аргументован, позивајући се на одредбу 26 став 1 Закона о рехабилитацији, члан 1 став 2 Закона о наслеђивању, те чланове 155, 172 став 1 и 189 Закона о облигационим односима, првостепени суд је оценио да тужиља као законски наследник рехабилитованог лица има право на обештећење за материјалну штету у складу са Законом о рехабилитацији, те јој је досудио материјалну штету по свим траженим основима, осим по основу разлике у пензији, чија висина је такође утврђена вештачењем, који део тужбеног захтева је одбио, налазећи да у редовном следу догађаја није животно очекивати да лице које је било на позицији директора фабрике 1950. године кад је имало 24 године, на тој истој позицији остане још 32 године односно до 1982. године када је правни претходник тужиоца стекао право на пензију, па је одбио тужбени захтев за накнаду штете на име разлике у пензијама.

Оваква пресуда се не може прихватити као правилна пошто је захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374 став 1 тачка 12 ЗПП, јер су услед погрешне примене материјалног права изостали разлози о битним чињеницама, а на шта се указује жалбама. Стога је та пресуда морала да буде укинута сходно члану 391 став 1 и 392 став 2 ЗПП, па је апелациони суд на основу члана 384 став 3 ЗПП, одржао главну расправу на којој је поново извео доказе већ изведене у првостепеном поступку, допунио саслушање судског вештака, те је оценом изведених доказа у смислу чл. 7, 8 и 229 - 231 ЗПП, утврдио чињенице битне за пресуђење и одлучио као у изреци.

Према чињеничном утврђењу другостепеног суда, оцу тужиље, сада покојном ББ рођеном 1926. године, је решењем Окружног суда у Новом Саду Рех.бр. 55/06 од 10.09.2007. године усвојен захтев за рехабилитацију и утврђено да је решење Народног одбора, Другог реона Града Београда – Комисије за прекршаје бр. 30/1950 од 02.12.1950. године ништаво од тренутка доношења и да су ништаве све његове правне последице. По основу тог решења он је био лишен слободе у времену од 28.08.1950. године до 04.06.1952. године. Непосредно пре лишења слободе 28.08.1950. године, био је директор предузећа “...” у ... Пок. ББ био је незапослен по престанку казне у периоду од 04.06.1952. до 12.08.1952. године, и од 12.11.1952. до 01.01.1953. године. У току овог поступка, делимичном пресудом Вишег суда у Београду П 439/19 од 25.05. 2015. године, тужена је обавезана да тужиоцу ББ на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде угледа, части, слободе и права личности као и за физичке болове и страх исплати износ од 2.000.000,00 динара са законском затезном каматом од 25.05.2015. године, док је тужбени захтев делимично одбијен, а ова пресуда је потврђена пресудом Апелационог суда у Београду Гж 4925/15 од

11.02.2016. године. Правни претходник тужиле сада покојни ББ преминуо је 10.04.2015. године, а тужилца је решењем Основног суда у Новом Саду О 2613/15 од 29.02.2016. године, оглашена за његовог наследника на 1/2 заоставштине, заједно са својом сестром, док је решењем истог суда О 5971/16 од 19.12.2016. године оглашена за наследника 1/2 заоставштине коју чине права и обавезе из пресуде Вишег суда у Београду П 5439/14 која је постала правноснажна 11.02.2016. године, што је утврђено читањем овог основног и допунског решења. Ово чињенично стање несумњиво произлази из списка и није доведено у сумњу наводима странака.

Предмет тужбеног захтева је материјално рехабилитационо обештећење наследника рехабилитованог лица. Сходно одредби члана 27 став 1 Закона о рехабилитацији, право на рехабилитационо обештећење обухвата обештећење и за материјалну и за нематеријалну штету и може се остварити само подношењем захтева од стране рехабилитованог лица Комисији за рехабилитационо обештећење, а овај услов је испуњен у конкретном случају јер је покојни ББ такав захтев поднео и исти захтев му је усвојен. Он је такође за живота покренуо парницу пред судом сходно одредби 27 став 3 Закона о рехабилитацији, ради рехабилитационог материјалног обештећења пошто такав његов захтев није усвојен од стране Комисије за рехабилитацију. У смислу наведене одредбе, рехабилитовано лице има право и на материјално обештећење, а предмет тог права је накнада материјалне штете која се исказује у износу неостварених зарада – плате за време незапослености, разлике у оствареној плати пре и после штетног догађаја и разлике у пензији коју би остварио да није било штетног догађаја, што су потраживања које имају материјално-правни карактер. Та потраживања односно право на остварење ових потраживања је припадало рехабилитованом лицу у тренутку његове смрти, и зато су та потраживања подобна за наслеђивање у смислу одредбе члана 1 став 1 Закона о наслеђивању. Преносивост права на ово потраживање није забрањено одредбом члана 197 Закона о облигационим односима, па је због тога неосновано жалбено позивање тужене да је реч о потраживању за које тужилца као законски наследник рехабилитованог лица није активно легитимисана. Наиме, одредбом 21 став 3 Закона о рехабилитацији, није искључено право законских наследника рехабилитованог лица да ступе у парницу покренуту по његовој тужби и да по основу наслеђивања постану титулари права утужених износа материјалне штете као неостварене измакле користи која је у тренутку смрти рехабилитованог лица представљала предмет његовог тужбеног захтева. Рехабилитовано лице је утужењем потраживања легитимно могло очекивати увећање своје имовине за одређени износ утужене новчане накнаде, па иако то право није остварило за живота, исто је испунило све услове да се преобрази у субјективно имовинско право подобно за наслеђивање.

Тужилца дакле јесте активно легитимисана као законски наследник рехабилитованог лица за накнаду материјалне штете за коју је он за живота поднео захтев. Међутим, како је утврђено из оставинских решења, што је првостепени суд погрешно занемарио, тужилца није наследник целокупне заоставштине покојног ББ, већ на једној половини, па јој у том делу и припада наслеђивање његовог, за живота неоствареног захтева. Право на накнаду материјалне штете, на основу члана 154 став 2, те чл. 189 Закона о облигационим односима, тужилци припада у висини половине добитка који би њен пок. отац остварио према редовном току ствари да није био лишен

слободе, заједно са законском затезном каматом од дана вештачења када је утврђена висина ове штете, до исплате, сходно чл. 277 Закона о облигационим односима.

Првенствено, то је плата коју би остварио на радном месту одакле је лишен слободе, као директор ... Висину ове штете, другостепени суд је утврдио из налаза и мишљења судског вештака економско-финансијске струке Олге Петров, која је израчунала зараду генералног директора према садашњим подацима као упоредним, у месечном износу од 283.437,70 динара, из ког је затим применом просечног фонда од 176 радних сати обрачунала да је вредност радног сата 1.658,00 динара, те рачунајући да је провео у лишењу слободе 21 месец и 7 дана односно 1 година, 9 месеци и 7 дана, укупно 642 дана, а што је 455 радних дана, односно 3.640 часова у редовно радно време, што помножено са ценом часа од 1.658,00 динара, износи 6.035.120,00 динара. Тужила је наследник половине овог потраживања, па јој припада износ од 3.017.562,50 динара.

Из изведених доказа даље произлази да је сада пок. ББ након лишења слободе био незапослен, у периоду од 04.06.1952. до 12.08.1952. године (2 месеца и 11 дана), у ком је, те поново од 12.11.1952. до 01.01.1953. године (1 месец и 19 дана), односно укупно 3 месеца и 27 дана односно 117 дана, за који период је, према истој методологији вештачења за изгубљену зараду, то износ од 1.105.409,00 динара. Тужили као наследнику половине овог потраживања припада износ од 552.704,50 динара.

Следом наведеног, а како је правни претходник тужиле у време лишења био директор фабрике већ са 24 године, то се по редовном току ствари основано могло очекивати да би у току свог радног века заузимао највише позиције и остваривао највишу зараду у друштву, чиме би остварио и право на највишу пензију, да није у томе био онемогућен због неоправдане осуде јер је, како је општепознато, и након лишења слободе био лишен бројних грађанских права. Због тога је основан тужбени захтев у делу у којем је тужила тражила накнаду штете у разлици у пензији коју би примао пок. ББ да није услед неоправдане осуде изгубио свој друштвени статус, и оне коју је примао, што на месечном нивоу износи 83.931,00 динар, а на дневном нивоу 2.797,00 динара, како је утврђено вештачењем. За период од 32 године, 8 месеци и 26 дана, а то значи од утврђења права на пензију 15.07.1982. године па до дана када је преминуо 10.04.2015. године, рачунајући (392 месеца пута 83.931,00 динар увећано за 26 дана пута 2.797,00 динара), даје укупно 32.973.674,00 динара. Тужили припада половина овог потраживања што је износ од 16.486.837,00 динара.

Наведену висину потраживања, другостепени суд је утврдио из обрачуна датог вештачењем, верујући у стручност вештака да израчуна висину изгубљене зараде за месец и за дан, коришћењем упоредне методе за конкретно радно место, као и да израчуна разлику пензије коју је остваривао пок. ББ у односу на највишу пензију одговарајућу радном месту директора, за месец и за дан, имајући у виду да на овај обрачунски део странке нису имале примедбе. Међутим, није у потпуности прихватио обрачун вештака у погледу разлике пензије јер се вештак беспотребно упустио у тумачење правних питања увећавајући износ због посебног стажа признатог решењем РФ ПИО, за шта тужена није одговорна, из претходно изнетих разлога. Осим тога, услед правне оцене да тужили припада половина потраживања пок. ББ, овај суд је

утврђене износе разлике у заради и разлике у пензији поделио са два, простим коришћењем калкулатора за шта није потребно стручно знање.

Међутим, према налажењу другостепеног суда, тужбени захтев је неоснован у преосталом делу. Најпре, неоснован је захтев којим је тражена исплата накнаде по основу посебног пензијског стажа. Наиме, пок. ББ овај стаж је признат решењем Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање од 10.03.2015. године, у складу са Законом о рехабилитацији, па, чак и да тај фонд није поступао у складу са својим решењем и исплаћивао ову припадљивост, за исто не може бити одговорна тужена јер такав захтев нема упориште у материјалном праву.

Неоснован је такође и захтев за исплату потраживања на име прековременог рада за време лишења слободе, те рада у време државних празника. Наиме, тужила није доказала да би пок. ББ, да није био лишен слободе, радио прековремено и у време државних празника, па да би то био добитак који се основано могао очекивати по редовном току ствари, у смислу чланова 189 став 1 и 3 и 190 ЗОО. Поред тога, такав рад се у спорном периоду није посебно вредновао према тада важећим радно-правним прописима. Најзад, треба истаћи да је принудни рад који су обављали затвореници на Голом отоку према новијим историјским сазнањима, заправо представљао мучење у нечовечним условима. Вредновање таквог рада као рада изван радног времена кроз накнаду у новцу, претпоставља на неки начин прихватање таквих нечовечних услова, што није у духу Закона о рехабилитацији нити је у складу са вредностима демократског друштва, већ се таква штета једино може сагледати кроз повреду права личности, по ком основу је накнада нематеријалне штете правноснажна досуђена.

Из наведених разлога, другостепени суд је одлучио о тужбеном захтеву, делимично усвајајући, делимично одбијајући исти, сходно чл. 387 став 1 тачка 6 ЗПП.

Тужила је успела у спору у погледу главног захтева и делимично висине истог, па јој сходно чл. 153 и 154 ЗПП, припада право на накнаду трошкова, у оквиру опредељеног трошковника и сходно висини усвојеног дела тужбеног захтева (износ од укупно 22.057.104,00 динара на име нематеријалног и материјалног обештећења). Признате трошкове првостепеног поступка чине: састав тужбе и два образложена поднеска (од 09.04.2015. и од 13.03.2018.) по 37.500,00 динара, заступање на 7 одржаних рочишта (29.10.2014; 23.04.2015; 25.05.2015. и 29.01.2020; 24.03.2021; 22.06.2021. и 13.06.2022.) по 39.000,00 динара, приступ на 2 неодржана рочишта (29.09.2020. и 18.03.2015.) по 20.250,00 динара, све према Тарифи о наградама и накнадама за рад адвоката важећој у време закључења расправе пред првостепеним судом. Признати су и трошкови за заступање преко пуномоћника адвоката на два одржана рочишта пред другостепеним судом (07.11.2023. и 24.01.2024.) у траженом износу по 50.000,00 динара (а како је прописана награда Тарифом важећом у време расправе пред другостепеним судом износ од 60.750,00 динара). Није признат трошак за рочиште од 18.03.2015. године на које пуномоћник тужиле није приступио због штрајка адвоката, као ни приступ на неодржано рочиште од 21.05.2020. године, имајући у виду да је исто одложено тужилином кривицом (због непоступања тужиле по налогу суда са претходног рочишта за уплату трошкова вештачења), нити трошак за састав поднесака чија садржина је просто обавештење суда о чињеницама од значаја за ток

поступка. Признати су и трошкови вештачења од 40.506,00 динара у првостепеном, и 8.000,00 динара у другостепеном поступку, па је укупан износ признатих трошкова 574.506,00 динара.

Председник већа – судија
Иван Негић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић